

Vận dụng quan điểm Đại hội XIII của Đảng về chuyển đổi số nâng cao chất lượng hoạt động báo chí - truyền thông

Phạm Thị Thúy Hồng*

Nhận ngày 25 tháng 6 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 4 tháng 1 năm 2023.

Tóm tắt: Trong bối cảnh của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, kinh tế tri thức, quá trình chuyển động từ thế giới “tròn” sang thế giới “phẳng” và tình hình dịch bệnh Covid-19 thì chuyển đổi số là tất yếu và cấp thiết. Trong các Văn kiện của Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII, những khái niệm như: chuyển đổi số, kinh tế số, xã hội số đã lần đầu tiên được đề cập. Chuyển đổi số là một trong những từ được nhắc đến nhiều nhất hiện nay khi đề cập đến vấn đề phát triển. Báo chí - truyền thông phải tiên phong trong chuyển đổi số để nâng cao chất lượng hoạt động. Các cơ quan báo chí - truyền thông cần đánh giá lại thực trạng công tác chuyển tải thông tin nhằm theo kịp thời đại công nghệ 4.0, góp phần xây dựng đất nước phát triển theo hướng hiện đại, bền vững.

Từ khóa: Đại hội XIII, chuyển đổi số, kinh tế số, truyền thông.

Phân loại ngành: Chính trị học

Abstract: In the context of the Fourth Industrial Revolution, the knowledge economy, the process of moving from a “round” to a “flat” world and the Covid-19 pandemic situation, digital transformation is necessary and urgent. In the Documents of the 13th National Party Congress, concepts such as digital transformation, digital economy, and digital society were mentioned for the first time. Digital transformation is one of the most frequent words today when it comes to development. The press - media must be a pioneer in digital transformation to improve the quality of operations. The press - media agencies need to re-evaluate the current situation of information transmission in order to keep up with the 4.0 technology era, contributing to building a modern and sustainable country.

Keywords: 13th National Party Congress, digital transformation, digital economy, communication.

Subject classification: Political science

1. Đặt vấn đề

Trong các văn kiện của Đại hội Đảng lần thứ XIII, nội hàm của các khái niệm: chuyển đổi số, kinh tế số, xã hội số đã được nhấn mạnh nhiều lần trong mục tiêu, quan điểm phát triển và các đột phá chiến lược. Báo chí - truyền thông trong những năm qua cũng đã chú trọng đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số trong hoạt động nhằm nâng cao năng lực chỉ đạo, điều hành của bộ máy, nâng cao chất lượng các sản phẩm báo chí, mở rộng đối tượng người dùng, đảm bảo an toàn, an ninh thông tin, an toàn mạng, phục vụ tốt hơn nhiệm vụ chính trị của đất nước và nhân dân. Trước yêu cầu chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ, báo chí và truyền thông xác định sứ mệnh tiên phong trong thực hiện nhiệm vụ này, góp phần rút ngắn quá trình đổi mới, đáp ứng quyền tiếp cận thông tin của người dân, đóng góp tích cực vào quá trình chuyển đổi số quốc gia. Đặc biệt, trong ba năm qua, đại dịch Covid-19 đã mang đến một mối đe dọa hiện hữu đối với các phương tiện truyền thông tin tức trên toàn thế giới nói chung và ở Việt Nam nói riêng, buộc các tổ chức truyền thông phải suy nghĩ lại về cách họ vận hành. Các tòa soạn truyền thông đã phải đương

* Trường Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trường Đại học Vinh.
Email: mrsthuyhong@gmail.com

đầu với sự sụt giảm nghiêm trọng trong việc phát hành báo in, sự kiện và doanh số bán quảng cáo. Các đơn vị báo chí và truyền thông đã chủ động và thích ứng nhanh với diễn biến dịch bệnh, áp dụng sinh động và hiệu quả công nghệ thông tin, công nghệ số vào tác nghiệp và phát hành các ấn phẩm của mình. Các nền tảng trực tuyến cho thấy năng lực sử dụng công nghệ thông tin của cách hoạt động báo chí và truyền thông đã được nâng lên rõ rệt. Đến nay, báo chí và truyền thông trực tuyến đã trở thành một hoạt động thiết yếu, duy trì việc chuyển tải thông tin đến với nhân dân.

2. Định hướng, quan điểm về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng

Ngày nay, các thành tựu khoa học công nghệ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, nhất là công nghệ số đã tạo ra cơ hội, điều kiện thuận lợi để nước ta thực hiện phương thức phát triển đi tắt, đón đầu. Kinh tế số hoạt động trên nền tảng công nghệ số chính là một hình thức cụ thể của kinh tế tri thức mà đất nước ta cần xây dựng. Sau 35 năm Đổi mới, Việt Nam đã đạt được những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử; quy mô, trình độ khoa học - công nghệ của nền kinh tế đất nước tăng lên, trở thành nước có thu nhập trung bình thấp theo chuẩn quốc tế; tiềm lực, vị thế ngày nay của đất nước tạo điều kiện để Việt Nam có thể tận dụng, nắm bắt được cơ hội do cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đem tới để phát triển nhanh, bền vững.

Trong bối cảnh đó, Đại hội XIII của Đảng đề cao ý chí, khát vọng phát triển đất nước, để đến năm 2025 đưa nước ta trở thành nước có công nghiệp theo hướng hiện đại, vượt mức thu nhập trung bình thấp; đến năm 2030, nước ta trở thành nước có công nghiệp hiện đại, thu nhập trung bình cao và đến năm 2045, nước ta trở thành nước phát triển, có thu nhập cao. Chủ trương đẩy mạnh chuyển đổi số, phát triển kinh tế số là một trong những biểu hiện cụ thể, thể hiện ý chí, khát vọng phát triển đất nước. Đây chính là mục tiêu, ý nghĩa của việc đẩy mạnh chuyển đổi số, phát triển kinh tế số ở nước ta. Đó là lý do để Đại hội XIII của Đảng đặc biệt nhấn mạnh chủ trương chuyển đổi số, phát triển kinh tế số trong các Văn kiện Đại hội.

Nội dung về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số được đề cập đến nhiều lần trong các Văn kiện Đại hội XIII. Báo cáo Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm (2021-2030) xác định “phải đổi mới tư duy phát triển, thay đổi cách làm việc, cách sống, đẩy mạnh cải cách thể chế, ứng dụng tiến bộ khoa học - công nghệ và đổi mới sáng tạo; thực hiện quyết liệt chuyển đổi số, xây dựng nền kinh tế số, xã hội số” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 231).

Báo cáo chính trị đề ra 12 định hướng phát triển đất nước trong giai đoạn 2021-2030. Trong đó, định hướng thứ hai và định hướng thứ ba xác định phải đẩy mạnh chuyển đổi số quốc gia, phát triển kinh tế số trên nền tảng khoa học - công nghệ và đổi mới sáng tạo; nâng cao năng suất, chất lượng, hiệu quả, sức cạnh tranh của nền kinh tế; chú trọng một số ngành, lĩnh vực trọng điểm, có tiềm năng, lợi thế để làm động lực tăng trưởng theo tinh thần bắt kịp, tiến cùng và vượt lên ở một số lĩnh vực so với khu vực và thế giới.

Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021-2030 đưa ra 5 quan điểm phát triển, trong đó, có hai quan điểm nhấn mạnh về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số. Chuyển đổi số, phát triển kinh tế số được Báo cáo chính trị đưa vào thành một trong những nhiệm vụ trọng tâm và các đột phá chiến lược trong nhiệm kỳ Đại hội XIII. Để thực hiện các định hướng, quan điểm và chỉ tiêu đề ra về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số, các Văn kiện Đại hội XIII đã đề ra đồng bộ các nhiệm vụ, giải pháp cụ thể:

Một là, về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, Báo cáo chính trị yêu cầu cần phải quan tâm tới thể chế cho chuyển đổi số, phát triển kinh tế số, như xây dựng khung khổ pháp luật, môi trường thuận lợi thúc đẩy phát triển, khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số, phát triển kinh tế số; hỗ trợ, khuyến khích sự ra đời, hoạt động của những lĩnh vực mới, mô hình kinh doanh mới. Phát triển thị trường hàng hóa, dịch vụ theo phương thức tổ chức, giao dịch văn minh, hiện đại, thương mại điện tử. Phát triển đồng bộ, nâng cao hiệu quả hoạt động của các thị trường tài chính, tiền tệ, thị trường chứng khoán, thị trường bảo hiểm... trên nền tảng công nghệ số với kết cấu hạ tầng, công nghệ và phương thức giao dịch hiện đại.

Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm (2021-2030) và Phương hướng, nhiệm vụ, giải pháp phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2021-2025) cụ thể hóa, thể hiện rõ hơn những chủ trương hoàn thiện thể chế kinh tế được nêu trong Báo cáo chính trị. Theo đó, “Thực hiện chuyển đổi số quốc gia một cách toàn diện để phát triển kinh tế số, xây dựng xã hội số. Phấn đấu đến năm 2030, hoàn thành xây dựng chính phủ số, đứng trong nhóm 50 quốc gia hàng đầu thế giới và xếp thứ ba trong khu vực ASEAN về chính phủ điện tử, kinh tế số” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 225).

Hai là, để tiếp tục đẩy mạnh tái cơ cấu, đổi mới mô hình tăng trưởng kinh tế, phát triển các ngành, lĩnh vực, vấn đề chuyển đổi số, phát triển kinh tế số luôn được xác định là một yêu cầu lớn, một nội dung quan trọng, là mũi nhọn được khuyến khích, ưu tiên phát triển để nâng cao năng suất, chất lượng, hiệu quả, sức cạnh tranh của các ngành, lĩnh vực, của nền kinh tế, phát triển nhanh và bền vững đất nước.

Trong Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm (2021-2030) cũng như trong Báo cáo đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2016-2020) và phương hướng, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2021-2025) đều đã đưa ra nhiều nhiệm vụ, giải pháp cụ thể để làm rõ hơn và triển khai thực hiện các chủ trương, quan điểm của Báo cáo chính trị về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số. Đó là: “Thực hiện chuyển đổi số trong quản trị quốc gia, quản lý nhà nước, sản xuất kinh doanh, tổ chức xã hội và quản lý tài nguyên quốc gia. Đẩy nhanh chuyển đổi số đối với một số ngành, lĩnh vực đã có điều kiện, đặc biệt là khu vực doanh nghiệp nhỏ và vừa. Ứng dụng và phát triển công nghệ mới, ưu tiên công nghệ số, kết nối 5G và sau 5G, trí tuệ nhân tạo, chuỗi khối, in 3D, Internet kết nối vạn vật, an ninh mạng, năng lượng sạch, công nghệ môi trường để chuyển đổi, nâng cao năng suất, hiệu quả nền kinh tế” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 227), “thúc đẩy phát triển kinh tế số, xã hội số, sản xuất thông minh, các mô hình sản xuất kinh doanh mới, kinh tế chia sẻ, thương mại điện tử. Thực hiện chuyển đổi số trong tất cả các doanh nghiệp và cơ quan nhà nước” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 235).

Đối với chuyển đổi số, phát triển kinh tế số trong các ngành, lĩnh vực kinh tế, Chiến lược phát triển 10 năm 2021-2030 đề ra nhiều nhiệm vụ, định hướng phát triển rất cụ thể. Công nghiệp công nghệ thông tin, công nghiệp gắn với công nghệ số chiếm phần lớn trong số các ngành công nghiệp được ưu tiên phát triển. Việc phát triển doanh nghiệp công nghệ thông tin, viễn thông, công nghệ số cũng được nhấn mạnh: cần phát triển một số doanh nghiệp viễn thông, công nghệ thông tin, doanh nghiệp chủ lực thực hiện vai trò dẫn dắt về hạ tầng công nghệ số, làm nền tảng cho nền kinh tế số, xã hội số gắn với bảo đảm an toàn, an ninh thông tin và chủ quyền quốc gia trên không gian mạng.

Đại hội XIII yêu cầu: “Phát triển nông nghiệp hàng hóa tập trung quy mô lớn theo hướng hiện đại, vùng chuyên canh hàng hóa chất lượng cao. Phát triển mạnh nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp sinh thái” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 241) và “Đẩy mạnh cơ cấu lại các ngành dịch vụ dựa trên nền tảng công nghệ hiện đại, công nghệ số” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 47), nhất là với các dịch vụ viễn thông và công nghệ thông tin, logistics, vận tải, tài chính, ngân hàng, bảo hiểm, pháp lý, kế toán, kiểm toán, y tế, giáo dục và đào tạo...

Phương hướng, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2021-2025) đề ra nhiệm vụ: “Tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá dựa trên nền tảng của khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và công nghệ của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, trong đó tập trung phát triển các ngành ưu tiên có mức độ sẵn sàng cao như công nghiệp công nghệ thông tin, điện tử - viễn thông; an toàn, an ninh mạng; công nghiệp chế tạo thông minh; tài chính - ngân hàng; thương mại điện tử; nông nghiệp số; du lịch số; công nghiệp văn hoá số; y tế; giáo dục và đào tạo” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.2: 46).

3. Nội dung cơ bản của chuyển đổi số trong hoạt động báo chí - truyền thông

Chuyển đổi số về tổng thể là quá trình thay đổi toàn diện của các cá nhân và tổ chức về cách sống, làm việc và phương thức sản xuất trên môi trường số với các công nghệ số. Các mô hình và quá trình kinh doanh số sẽ tái cấu trúc nền kinh tế nói chung và từng lĩnh vực đời sống kinh tế - xã hội nói riêng, trong đó có lĩnh vực báo chí, truyền thông.

Báo chí - truyền thông là một trong những ngành quan trọng trong hệ thống nền kinh tế quốc dân, một lĩnh vực luôn phản ứng nhạy bén với mọi biến động của đời sống kinh tế - xã hội. Để thực hiện tốt các chức năng của mình, báo chí - truyền thông không thể nằm ngoài xu thế chuyển đổi số, thậm chí cần đi đầu trong công cuộc chuyển đổi số.

Chuyển đổi số trong lĩnh vực báo chí - truyền thông, trước hết chính là lấy công nghệ làm trung tâm, theo đó, chuyển đổi số là việc sử dụng công nghệ, kỹ thuật để thay đổi cách con người làm việc, giao thương, giao tiếp và các hoạt động khác trong cuộc sống. Xuất phát từ nền tảng công nghệ và kỹ thuật, những người tham gia chuyển đổi số chú trọng đầu tư vào lắp đặt các thiết bị, hệ thống máy tính, Internet tốc độ cao, kết nối Internet vạn vật, xử lý và lưu trữ dữ liệu trên đám mây, phát triển phần mềm và hệ thống tự động.

Tuy nhiên, nếu chỉ dừng ở việc đầu tư vào công nghệ để số hóa các chức năng và quá trình hiện tại trong hoạt động báo chí - truyền thông thì không đủ để chuyển đổi thực sự một đơn vị kinh doanh hay cả một lĩnh vực báo chí - truyền thông. Một nội dung quan trọng trong chuyển đổi số của báo chí - truyền thông là lấy thông tin làm trung tâm, theo đó, chuyển đổi số là việc xử lý thông tin thu được từ môi trường diễn ra các hoạt động để làm cơ sở đưa ra quyết định. Khi được khai thác đúng đắn, hợp lý, phù hợp với luật pháp và quy ước đạo đức, dữ liệu lớn là một loại tài sản mới của các cơ quan báo chí - truyền thông, bên cạnh những tài sản truyền thống, hữu hình như trụ sở, trang thiết bị, vốn tài chính, vốn nhân lực.

Việc ứng dụng công nghệ số trong lĩnh vực báo chí - truyền thông cho phép tự động hóa quy trình tác nghiệp làm giảm các chi phí hoạt động, nâng cao hiệu suất kinh doanh. Bên cạnh giảm chi phí còn rút ngắn, đẩy nhanh các công đoạn, đáp ứng kịp thời hơn nhu cầu của thị trường và sự quan tâm của công chúng.

Một là, trên cơ sở nguồn dữ liệu lớn với việc ứng dụng các công nghệ số không chỉ tự động hóa quy trình truyền thông mà còn cho phép hình thành quy trình mới trong sáng tạo sản phẩm và dịch vụ báo chí - truyền thông mới để đáp ứng nhu cầu công chúng, đồng thời tạo nhu cầu mới đối với thị trường, tăng tính tương tác giữa người làm báo với công chúng, giữa cơ quan báo chí với các cơ quan hoạch định và điều hành chính sách. Chẳng hạn ứng dụng AI, Big Data, IoT tạo ra các sản phẩm mới: ứng dụng trả lời tự động (Chatbot), hay các sản phẩm báo chí dữ liệu, báo chí thị giác, Mega Story, infographic, Timeline, ảnh 360 độ, video 360 độ... Hoặc ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) nhằm giúp tăng lưu lượng người dùng, truyền tải thông điệp được cá nhân hóa đến từng bạn đọc với nhu cầu khác nhau, gợi ý các nội dung yêu thích của người đọc theo dạng Thư tòa soạn (Newsletter) hay tin tuyển chọn từ Ban biên tập (Editors Picks)...

Hai là, chuyển đổi số mở ra điều kiện tập hợp, thống nhất các nguồn lực vào một mạng lưới trung tâm hỗ trợ hoạt động kinh doanh. Trong quy trình truyền thông có sự tách biệt các nguồn lực, các bộ phận không chỉ về mặt vật lý mà cả về không gian. Với kinh doanh trên môi trường số, các nguồn lực được số hóa đồng bộ, được kết nối liên thông cho phép tối ưu hóa quy trình, phát huy hiệu quả cao nhất trong hoạt động sáng tạo và cung cấp sản phẩm, dịch vụ cho nhu cầu công chúng. Như vậy, không những tiết kiệm nguồn lực mà hiệu quả sử dụng nguồn lực được nâng cao hơn.

Ba là, chính chuyển đổi số tạo ra hệ thống để thu nhập số liệu khách hàng phù hợp, liên kết các dữ liệu làm cơ sở cho hoạch định chiến lược phát triển. Điều này sẽ gia tăng trải nghiệm khách hàng, đáp ứng nhu cầu đa dạng và tiện lợi của khách hàng trong kỷ nguyên số. Ngày nay, cá nhân hóa đóng một vai trò lớn trong tiêu dùng, và việc sản xuất sản phẩm giống nhau cho tất cả mọi người không còn nữa. Sản phẩm phải được điều chỉnh để đáp ứng nhu cầu của khách hàng. Chỉ bằng cách này, các công ty mới thu hút được sự chú ý của họ và khuyến khích sự chuyển đổi và lòng trung thành. Đây chính là cơ sở phát triển bền vững đối với mỗi đơn vị báo chí - truyền thông trong điều kiện nền kinh tế thị trường cạnh tranh khốc liệt.

Bốn là, đơn vị báo chí - truyền thông hoạt động trên nền tảng số sẽ mở ra sự linh hoạt và kịp thời giải quyết nhiệm vụ trong những điều kiện môi trường kinh doanh biến động, khắc phục khoảng cách địa lý, bảo đảm hoàn thành tốt chiến lược kinh doanh. Hoạt động báo chí - truyền thông trong điều kiện đại dịch Covid-19 vừa qua minh chứng những ưu thế của hoạt động kinh doanh trên môi trường số.

4. Nâng cao chất lượng hoạt động báo chí - truyền thông trên cơ sở quán triệt quan điểm về chuyển đổi số, phát triển kinh tế số trong Văn kiện Đại hội XIII của Đảng

Chuyển đổi số báo chí - truyền thông hiện nay ở Việt Nam có nhiều thuận lợi, trước hết là quyết tâm chính trị và chủ trương thúc đẩy quá trình chuyển đổi số ở cấp chiến lược. Tháng 9/2019, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 52-NQ/TW về một số chủ trương, chính sách chủ động tham gia cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Ngày 3/6/2020, Chính phủ đã ban hành Quyết định số 749/QĐ-TTg phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” hướng đến mục tiêu kép là vừa phát triển Chính phủ số, kinh tế số, xã hội số, vừa hình thành các doanh nghiệp công nghệ số Việt Nam có năng lực cạnh tranh toàn cầu. Đặc biệt, Đại hội XIII của Đảng nhấn mạnh: “phải đổi mới tư duy phát triển, thay đổi cách làm việc, cách sống, đẩy mạnh cải cách thể chế, ứng dụng tiến bộ khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo; thực hiện quyết liệt chuyển đổi số, xây dựng nền kinh tế số, xã hội số” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, t.1: 213).

Bộ Thông tin và Truyền thông đã xây dựng *Chương trình Hỗ trợ chuyển đổi số cho các cơ quan báo chí*, theo đó hỗ trợ 3 nền tảng giúp các cơ quan báo chí chuyển đổi số: 1) Nền tảng *Quản lý tòa soạn điện tử*, cho phép xây dựng tòa soạn hội tụ công nghệ hiện đại, đưa toàn bộ nghiệp vụ báo chí lên môi trường số; 2) Nền tảng *Phân tích thông tin, dư luận trên mạng xã hội*, giúp các cơ quan báo chí nắm bắt kịp thời thông tin, dư luận xã hội, nhờ đó nhận biết được nhu cầu thông tin, có tin bài đáp ứng đúng mong muốn của người đọc, đúng thời điểm người đọc cần; 3) Nền tảng *Hỗ trợ phòng chống tấn công và ứng cứu khẩn cấp* cho hệ thống thông tin của các cơ quan báo chí nhằm tạo lá chắn, bảo vệ hoạt động trên môi trường số cho cơ quan báo chí.

Bộ Thông tin và Truyền thông cũng đã xây dựng kế hoạch chuyển đổi số toàn ngành giai đoạn 2021-2025 gồm 5 danh mục dự án: Hạ tầng số, nền tảng số, phát triển dữ liệu, ứng dụng - dịch vụ và an toàn thông tin. Việc triển khai kế hoạch này sẽ hỗ trợ quá trình chuyển đổi số báo chí - truyền thông (lĩnh vực quan trọng trong hoạt động thông tin và truyền thông nói chung).

Đáng chú ý, ở Việt Nam hạ tầng công nghệ thông tin viễn thông khá tốt, phủ sóng rộng, mật độ người dùng cao (hơn 70% người dân sử dụng Internet, thiết bị thông minh); dân số Việt Nam trẻ, sáng tạo, thích ứng nhanh, được đào tạo tương đối tốt, lao động chăm chỉ, có truyền thống hiếu học... là những lợi thế cho quá trình chuyển đổi số nói chung, trong lĩnh vực báo chí - truyền thông nói riêng.

Ngoài ra, do điều kiện lịch sử trong phát triển, quá trình hiện đại hóa, số hóa muộn hơn so với các nước phát triển trong khu vực và trên thế giới, nền kinh tế Việt Nam chưa bị trói buộc vào các công nghệ cũ và có tiềm năng để ứng dụng các công nghệ mới. Đây chính là lợi thế của nước đi sau trong tiến trình hiện đại hóa.

Tuy nhiên, còn nhiều khó khăn thách thức trong chuyển đổi số báo chí - truyền thông.

Thách thức đầu tiên đến từ mức độ sẵn sàng chuyển đổi số: Chuyển đổi số hiện là xu thế mang tính tất yếu trong thời đại cách mạng công nghiệp lần thứ tư, tuy nhiên không phải tất cả những người có trách nhiệm trong đơn vị báo chí - truyền thông hiểu thấu đáo được vai trò, lợi ích của chuyển đổi số. Không phải cơ quan báo chí - truyền thông nào cũng đủ nguồn lực để đầu tư vào hạ tầng, trang thiết bị hiện đại để thực hiện chuyển đổi số. Đây chính là một trong những nguyên nhân khiến cho quá trình chuyển đổi số trong các cơ quan báo chí - truyền thông của Việt Nam còn chậm; đa số các cơ quan báo chí truyền thông mới bắt đầu ở giai đoạn ứng dụng công nghệ thông tin trong quy trình tác nghiệp.

Thách thức thứ hai là thách thức về số lượng và chất lượng nguồn nhân lực cho chuyển đổi số trong lĩnh vực báo chí - truyền thông. Vai trò nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực công nghệ chất lượng cao trong chuyển đổi số rất quan trọng, tuy nhiên hiện nay lại là rào cản chủ yếu khiến báo chí - truyền thông gặp khó khăn trong chuyển đổi số. Để chuyển đổi số thành công không chỉ cần đội ngũ phóng viên, biên tập viên có nghiệp vụ chuyên môn giỏi mà còn phải hiểu biết về công nghệ mới.

Thách thức thứ ba, được đánh giá là thử thách cốt lõi trong ngành báo chí, đó là năng lực chuyển đổi số trong sáng tạo nội dung báo chí. Các cơ quan báo chí - truyền thông hoạt động đa nền tảng cũng bị ảnh hưởng nhiều bởi các thông tin trên mạng xã hội, có nguy cơ bị dẫn dắt bởi các

tin tức giả mạo, thiếu kiểm chứng...trong khi việc xác minh các nguồn tin cũng như các xu hướng trên không gian mạng rất khó khăn nếu không có các công cụ thích hợp. . Yêu cầu của báo chí tự động là phải có nguồn dữ liệu lớn được kiểm chứng, do vậy, cần tạo cơ chế để các cơ quan báo chí được kết nối với kho dữ liệu quốc gia. Nội dung báo chí cũng có thể tận dụng kho dữ liệu vô cùng phong phú, mở và sẵn có trên Internet mà ai cũng có thể truy cập được, ví dụ ảnh vệ tinh, hình ảnh bản đồ Google. Tuy nhiên, nhà báo phải kiểm soát chặt chẽ đầu vào số liệu, biết cách lập trình, biết hợp tác liên ngành. Các nền tảng nội dung xuyên biên giới (Facebook, Google, Youtube...) đang làm cho báo chí - truyền thông trong nước giảm sút nguồn thu và giảm tầm ảnh hưởng, dẫn đến nhiều cơ quan báo chí chạy theo lượng truy cập (view) khiến cho chất lượng nội dung sa sút, không bám sát tôn chỉ, mục đích... Tất cả những điều này hiện đang là thách thức lớn đối với người làm báo, người quản lý báo chí, cũng như giáo dục và đào tạo báo chí. Báo chí Việt Nam có thực sự chuyển đổi số hay không phụ thuộc vào mức độ thay đổi cách thức sản xuất nội dung báo chí, chứ không phải chỉ dừng lại ở một số thử nghiệm về kênh phân phối (paywall, chatbot) không ảnh hưởng nhiều đến nội dung báo chí như hiện nay.

Nhận diện ba thách thức trong quá trình chuyển đổi số trong lĩnh vực báo chí - truyền thông, từ đó có những giải pháp tháo gỡ là cần thiết. Trong thời gian tới, cần chú trọng một số nhiệm vụ trọng tâm như sau:

Một là, cần nhận thức sâu sắc rằng chuyển đổi số trước hết là “chuyển đổi nhận thức” của đội ngũ nhân lực báo chí - truyền thông. Chuyển đổi số đòi hỏi các nhà quản lý, biên tập, phóng viên cần liên tục cập nhật, liên tục học hỏi theo cái mới, cái hiện đại và phải chấp nhận cả thất bại bên cạnh những thành công của sự đổi mới đem lại.

Trong Chương trình chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030 do Thủ tướng Chính phủ phê duyệt (Quyết định số 749/QĐ-TTg ngày 3/6/2020) cũng nêu rõ quan điểm “chuyển đổi số trước hết là chuyển đổi về nhận thức”; “nhận thức đóng vai trò quyết định và người dân là trung tâm của chuyển đổi số”. Nhiệm vụ đầu tiên để thực hiện chuyển đổi số cũng là nhiệm vụ chuyển đổi về nhận thức. Trước tiên, nhận thức của người hoạt động báo chí truyền thông cần phải thay đổi, mọi người phải nhận thấy rõ vai trò và trách nhiệm của mình trong công cuộc chuyển đổi số. Thế nhưng, không hiếm trường hợp ngộ nhận về chuyển đổi số và ví như “chiếc đũa thần” có thể thay đổi ngay lập tức chất lượng báo chí - truyền thông. Thậm chí, một số cá nhân cho rằng, chỉ cần bỏ tiền đầu tư vào trang thiết bị công nghệ, tổ chức tập huấn là có thể hoàn thành chuyển đổi số và trông chờ đem lại kết quả tích cực tức thì.

Chuyển đổi số thực chất là quá trình thay đổi, không chỉ về hạ tầng vật chất mà còn phải thay đổi về ý thức và cần được coi như một phương thức phát triển. Trong vấn đề này, vai trò của người lãnh đạo hết sức quan trọng. Nếu lãnh đạo không đi đầu, làm gương trong việc chuyển đổi số, sử dụng các công cụ số trong quản lý, điều hành thì rất khó để yêu cầu bộ máy bên dưới triển khai. Chúng ta đang sống trong thời kỳ mà chuyển đổi số là xu thế tất yếu. Vậy nên, “chuyển đổi số” không phải khái niệm xa vời, mơ hồ mà cần triển khai ngay những giải pháp cụ thể để tổ chức đào tạo và đào tạo lại nguồn nhân lực có chuyên môn, bản lĩnh, nắm vững kỹ năng tác nghiệp trên môi trường số.

Nguồn nhân lực là giải pháp quan trọng nhất bảo đảm cho thành công cho quá trình chuyển đổi số trong các cơ quan báo chí - truyền thông. Do thực tiễn lịch sử để lại, đa phần năng lực công nghệ của phóng viên, biên tập viên còn hạn chế so với yêu cầu tác nghiệp trên môi trường số, nên các cơ quan báo chí - truyền thông cần thực hiện đào tạo bổ sung kiến thức về công nghệ thông tin để phóng viên chủ động ứng dụng các công nghệ số trong tác nghiệp. Trước mắt nên hình thành bộ phận giới công nghệ làm hạt nhân để hỗ trợ, thúc đẩy quá trình chuyển đổi số trong mỗi cơ quan, đơn vị báo chí - truyền thông.

Hai là, tăng cường thông tin, tuyên truyền nâng cao nhận thức, làm rõ nội dung, vai trò và chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về chuyển đổi số nói chung và trong lĩnh vực báo chí - truyền thông nói riêng để tạo quyết tâm, đồng thuận. Chuyển đổi số là con đường để báo chí - truyền thông phát triển, thực hiện các chức năng của mình trong kỷ nguyên số. Các đơn vị báo chí -

truyền thông cần đẩy mạnh quá trình này, xem chuyển đổi số là chiến lược phát triển trọng tâm và hình thành chiến lược chuyên đổi số phù hợp với điều kiện và mục tiêu phát triển chung. Đương nhiên việc chuyển đổi số trong lĩnh vực báo chí - truyền thông không chỉ là công việc của các đơn vị báo chí - truyền thông, mà là công việc chung cả xã hội, từ các cơ quan quản lý nhà nước, các cơ quan chủ quản và cộng đồng xã hội, những đối tượng thụ hưởng sản phẩm và dịch vụ báo chí - truyền thông.

Ba là, nghiên cứu, xây dựng hệ thống thể chế liên quan đến hoạt động của báo chí - truyền thông trong môi trường số. Chuyển đổi số không chỉ là cuộc cách mạng của công nghệ mà là cuộc cách mạng về thể chế. Thể chế cần đi trước một bước và được điều chỉnh linh hoạt để chấp nhận những cái mới: công nghệ mới, sản phẩm, dịch vụ và mô hình mới. Kinh doanh trên nền tảng số có những đặc điểm khác biệt, nên cần có quy định phù hợp, mở đường cho phát triển các mô hình mới, các dạng sản phẩm và dịch vụ mới, cũng như tạo cơ chế giao tiếp về nội dung, tài chính, quyền sở hữu tương thích trong môi trường số. Do là lĩnh vực mới, cần có thực tế để hình thành các quy định phù hợp, nên trước mắt trên cơ sở tham khảo kinh nghiệm nước ngoài và đặc thù thị trường Việt Nam có thể triển khai các mô hình thí điểm, từ đó tổng kết để có những quy định phù hợp bảo đảm hài hòa các lợi ích của các chủ thể trên thị trường.

Bốn là, đầu tư nguồn lực hiện đại hóa cơ sở hạ tầng, bảo đảm an ninh và điều kiện tác nghiệp trên môi trường số. Việc bảo đảm an ninh, an toàn hoạt động kinh doanh trong môi trường số, ngoài các quy định pháp luật, ý thức và trình độ phòng viên, thì hạ tầng công nghệ hiện đại là điều kiện không thể thiếu. Do vậy cần khai thác các nguồn lực, đầu tư hiện đại hóa cơ sở hạ tầng đi liền với tận dụng, lựa chọn các đối tác có uy tín trong hoạt động bảo mật khi thuê hạ tầng.

Để phát triển hạ tầng dữ liệu, cần hoàn thành các cơ sở dữ liệu quốc gia, tạo nền tảng cho chuyển đổi số; tập trung phát triển nền tảng để kết nối, chia sẻ, giám sát, phân tích và tổng hợp dữ liệu.

Năm là, hợp tác, liên kết giữa các chủ thể trên thị trường báo chí - truyền thông trong thực hiện chuyển đổi số. Cần có sự gắn kết giữa các cơ quan báo chí - truyền thông với các công ty công nghệ cũng như sự hỗ trợ của cơ quan chuyên ngành. Việc liên kết, hợp tác mở ra cơ hội phát triển cho mỗi chủ thể và chính quá trình này làm giàu thêm hệ thống dữ liệu. Cùng với việc đầu tư tạo lập cơ sở hạ tầng mở gắn với việc làm giàu thêm dữ liệu số là hai động lực chính của quá trình chuyển đổi số báo chí - truyền thông.

5. Kết luận

Chuyển đổi số là xu hướng tất yếu của thực tiễn khách quan. Sự phát triển của khoa học công nghệ đã thay đổi quy trình sản xuất hàng hóa, nâng cao hoạt động giao vận thông minh dẫn đến sự chuyển biến lớn trong các ngành nghề. Bên cạnh đó, đại dịch Covid-19 đã tác động mạnh mẽ đến hoạt động báo chí - truyền thông truyền thống buộc các tổ chức truyền thông phải suy nghĩ lại về cách họ vận hành. Rõ ràng, thay đổi là điều cấp thiết ngay từ bây giờ nếu báo chí và truyền thông muốn tồn tại và phát triển. Điều tất yếu diễn ra là sự gia tăng của nhu cầu cập nhập, tiếp nhận thông tin, giải trí qua các phương tiện báo chí truyền thông số hóa. Do vậy, thực hiện chuyển đổi số trong hoạt động báo chí truyền thông nhằm nâng cao năng lực chỉ đạo, điều hành của bộ máy, nâng cao chất lượng các sản phẩm báo chí, mở rộng đối tượng thụ hưởng, đảm bảo an toàn, an ninh thông tin, an toàn mạng, phục vụ tốt hơn nhiệm vụ chính trị của đất nước và của nhân dân.

Tài liệu tham khảo

- Bộ Thông tin và Truyền thông. (2021). *Cẩm nang Chuyển đổi số*. Nxb. Thông tin và Truyền thông.
- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*. t.1, 2. Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.
- Thủ tướng Chính phủ. (03/06/2020). *Quyết định số 749/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về Phê duyệt Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030*.
- Thomas M Siebel. (2022). *Chuyển đổi số*. Nxb. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.